

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА “ФІЛЬШТЕЙН ПРОТИ УКРАЇНИ”

(Заява № 12997/06)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

28 травня 2009 року

ОСТАТОЧНЕ

28/08/2009

Текст рішення може зазнати редакційної правки.

У справі «Фільштейн проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *Голова*,

Райт Маруст (Rait Maruste),

Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),

Рената Ягер (Renate Jaeger),

Марк Віллігер (Mark Villiger),

Мириана Лазарова-Трайковська (Mirjana Lazarova Trajkovska), *судді*,

Станіслав Шевчук (Stanislav Shevchuk), *суддя ad hoc*,

та Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), *Секретар секції*,

після обговорення за зачиненими дверима 5 травня 2009 року,

вносить таке рішення, що було прийняте того ж дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена проти України за заявою (№ 12997/06), поданою до Суду 22 квітня 2005 року громадянкою України пані Людмилою Миколаївною Фільштейн (далі — заявниця) відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).

2. Уряд України (далі — Уряд) був представлений його Уповноваженим — п. Ю. Зайцевим.

3. 11 вересня 2007 року Суд вирішив направити скарги заявниці за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції, а також за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції Уряду. Відповідно до пункту 3 статті 29 Конвенції було також вирішено розглядати питання щодо прийнятності та суті заяви одночасно.

ЩОДО ФАКТІВ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4. Заявниця народилась у 1959 році та проживає у м. Кіровограді, Україна.

5. 16 листопада 2001 року, 6 березня та 13 вересня 2002 року Ленінський районний суд м. Кіровограда присудив стягнути з колишнього роботодавця заявниці КП «Гарантія», що перебувало у комунальній власності та було підконтрольне міській раді, на користь заявниці відповідно 4912,67 гривень¹, 4967,66 гривень² та 6025,10 гривень³ заборгованості із заробітної плати та інших виплат.

6. Ці рішення набрали законної сили та державна виконавча служба відкрила виконавче провадження щодо їх виконання. За інформацією Уряду в ході виконавчого провадження заявниці була виплачена сума у розмірі 3190,33 гривень. Заявниця стверджувала, що вона отримала лише 2366,02 гривень.

7. У зв'язку з тривалим невиконанням зазначених судових рішень заявниця звернулась до того ж суду зі скаргою на державну виконавчу службу, вимагаючи компенсацію матеріальної та моральної шкоди. 28 березня 2003 року суд відмовив у задоволенні її вимог щодо матеріальної шкоди, проте присудив їй 500 гривень⁴ відшкодування моральної шкоди. 7 серпня 2003 року апеляційний суд Кіровоградської області залишив без змін це рішення, яке пізніше набрало законної сили. Згодом заявниця безуспішно оскаржувала зазначене рішення в касаційному порядку у Верховному Суді України.

8. Відповідно до інформації Уряду заявниця не звернулась із заявою до державної виконавчої служби про відкриття виконавчого провадження щодо рішення від 28 березня 2003 року. Заявниця не погодилась із цим твердженням та надала у підтвердження лист державної виконавчої служби від 7 червня 2006 року, в якому державна виконавча служба повідомила їй, що рішення від 28 березня 2003 року не було виконане через відсутність коштів.

¹ Приблизно 1040,33 євро на даний час.

² Приблизно 1114,45 євро на даний час.

³ Приблизно 1192,49 євро на даний час.

⁴ Приблизно 89,57 євро на даний час.

9. Заявниця також зверталась із скаргами до різних державних органів, але це не дало ніяких результатів.

10. 28 грудня 2004 року господарський суд Кіровоградської області порушив ліквідаційну процедуру щодо підприємства-боржника.

11. У зв'язку з цим 24 та 28 березня 2005 року державна виконавча служба закрила виконавче провадження щодо підприємства-боржника та передала виконавчі листи заявниці до ліквідаційної комісії для подальшого виконання. Як вбачається, ліквідаційна процедура досі триває.

12. Усі вищезгадані судові рішення, винесені на користь заявниці, залишаються невиконаними.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

13. Загальні положення національного законодавства стосовно виконання рішень суду містяться у рішенні від 27 липня 2004 року «*Romashov проти України*» (*Romashov v. Ukraine*), № 67534/01, пп. 16–18).

14. Положення Цивільного кодексу від 18 липня 1963 року (втратив чинність 1 січня 2004 року) та Цивільного кодексу від 16 січня 2003 року (набрав чинності з 1 січня 2004 року) щодо відповідальності власників по зобов'язаннях юридичних осіб, які їм належать, викладені у рішенні по справі «*Михайленки та інші проти України*» (*Mykhaylenky and Others v. Ukraine*), № 35091/02 та наступних, пп. 25–26, *ECHR* 2004-XII).

15. Стаття 143 Конституції України від 1996 року передбачає:

«Територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності; (...) утворюють, реорганізують та ліквідовують комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснюють контроль за їх діяльністю; (...)».

16. Стаття 31 Закону України «Про власність» від 1991 року (втратив чинність згідно із Законом від 27 квітня 2007 року) передбачає, що до державної власності належать загальнодержавна (республіканська) власність і власність адміністративно-територіальних одиниць (комунальна власність).

17. У листі від 27 грудня 2004 року Міністерство юстиції України, проаналізувавши чинне на той момент законодавство, зробило висновок, *inter alia*, що державна і комунальна власність були різними видами власності.

18. Стаття 78 «Комунальні унітарні підприємства» Господарського кодексу України (набрав чинності з 1 січня 2004 року) встановлює, що комунальні унітарні підприємства утворюються компетентним органом місцевого самоврядування і входять до сфери його управління. Майно комунального унітарного підприємства перебуває у комунальній власності і закріплюється за таким підприємством на праві господарського відання (комунальне комерційне підприємство) або на праві оперативного управління (комунальне некомерційне підприємство). Комунальне унітарне підприємство очолює керівник підприємства, що призначається органом, до сфери управління якого входить підприємство.

ЩОДО ПРАВА

I. СКАРГИ НА ТРИВАЛЕ НЕВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДУ, ВИНЕСЕНИХ НА КОРИСТЬ ЗАЯВНИЦІ

19. Заявниця скаржилась на невиконання органами державної влади рішень суду, винесених на її користь, та на відсутність ефективних засобів юридичного захисту щодо цієї скарги. Вона посилалась на пункт 1 статті 6 та статтю 13 Конвенції, а також на статтю 1 Першого протоколу, які викладені наступним чином:

Пункт 1 статті 6 Конвенції

«Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

Стаття 13

«Кожен, чий права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження».

Стаття 1 Першого протоколу

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів...»

Заявниця також посилалась на низку положень Загальної декларації прав людини.

А. Щодо прийнятності

1. *Скарги за пунктом 1 статті 6, статтею 13 Конвенції та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції*

20. Спираючись на положення національного законодавства (серед іншого, Цивільні кодекси від 1963 та 2003 років та Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» від 1997 року), Уряд стверджував, що він не відповідає за борги комунальних підприємств. Уряд також стверджував, що заявниця не вичерпала національні засоби юридичного захисту, як це вимагається пунктом 1 статті 35 Конвенції. Зокрема, Уряд стверджував, що заявниця не скористалась можливістю подати заяву про визнання її кредитором у справі про банкрутство та ліквідацію підприємства-боржника, а також не оскаржила до відповідного господарського суду бездіяльність ліквідаційної комісії або не оскаржила до місцевого суду неналежне виконання державною виконавчою службою рішень суду, винесених на її користь. Крім того, Уряд оскаржив статус жертви заявниці, оскільки, на його думку, вона не звернулася до державної виконавчої служби щодо відкриття виконавчого провадження за рішенням від 28 березня 2003 року (див. пункт 8 вище).

21. Суд зазначає, що підприємство-боржник у цій справі перебувало у комунальній власності та контролювалось органами місцевого самоврядування (див. пункт 5). Відповідно до практики конвенційних органів органи місцевого самоврядування є державними організаціями у тому значенні, що вони керуються публічним правом та здійснюють публічні функції, покладені на них Конституцією та законами. Суд нагадує, що згідно з нормами міжнародного права термін «державні організації» не обмежується лише центральними органами виконавчої влади (див., наприклад, *«Мікрюков проти Росії» (Mikryukov v. Russia)*, № 7363/04, п. 21, від 8 грудня 2005 року з подальшими посиланнями). Із зазначеного випливає, що відповідальність за дії та/або бездіяльність органів місцевого самоврядування несе держава-відповідач. Грунтуючись на зазначеному, Суд доходить висновку, що держава несе відповідальність за борги комунальних підприємств у тій же мірі, як вона несе відповідальність за борги підприємств державної форми власності. Відповідно Суд відхиляє заперечення Уряду.

22. Щодо заперечень Уряду стосовно того, що заявниця не вичерпала національні засоби юридичного захисту, Суд зазначає, що подібні зауваження вже були відхилені в низці рішень, постановлених Судом (див. рішення у справі *«Сокур проти України» (Sokur v. Ukraine)* (грудень), № 29439/02, від 16 грудня 2003 року; *«Сичов проти України» (Sychev v. Ukraine)*, № 4773/02, пп. 42–46, від 11 жовтня 2005 року; та *«Трихліб проти України» (Trykhliv v. Ukraine)*, № 58312/00, пп. 38–43, від 20 вересня 2005 року). Суд вважає, що у цій справі такі заперечення повинні бути відхилені на тих самих підставах.

23. Що стосується заперечень Уряду щодо статусу жертви заявниці, то Суд зазначає, що в цій справі на користь заявниці було винесено судові рішення про зобов'язання держави в особі державної виконавчої служби, яке набрало законної сили і підлягало виконанню. Суд повторює, що не слід покладати на особу, яка в результаті судового провадження отримала право вимоги до держави, обов'язок надалі ініціювати процедуру виконання з метою отримати належне за рішенням суду (див. рішення *«Лізанець проти України»*

(*Lizanets v. Ukraine*), № 6725/03, п. 43, від 31 травня 2007 року), та посилався на практику Суду у цьому рішенні. Відповідно Суд відхиляє заперечення Уряду.

24. Суд зазначає, що ця частина заяви не є явно необґрунтованою у значенні пункту 3 статті 35 Конвенції. Він також зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Відповідно вона повинна бути визнана прийнятною.

2. Скарги на підставі положень Загальної декларації прав людини

25. Суд повторює, що він компетентний розглядати скарги тільки відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї і не компетентний розглядати заяву щодо інших міжнародних документів. Таким чином, він відхиляє скарги заявниці на підставі положень Загальної декларації прав людини як такі, що не належать до компетенції Суду *ratione materiae* у відповідності з пунктами 3 та 4 статті 35 Конвенції.

В. Щодо суті

26. У своїх зауваженнях щодо суті скарг заявниці Уряд заперечував, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Першого протоколу.

27. Заявниця не погодилась.

28. Суд зазначає, що рішення суду, винесені на користь заявниці, залишаються невиконаними протягом більше ніж п'ять років.

29. Суд повторює, що він вже встановлював порушення пункту 1 статті 6, статті 13 Конвенції та статті 1 Першого протоколу у справах, подібних до цієї (див., серед інших, рішення «*Кучеренко проти України*» (*Kucherenko v. Ukraine*), № 27347/02, п. 27, від 15 грудня 2005 року).

30. Розглянувши всі матеріали, що були у нього, Суд вважає, що Уряд не навів жодного факту чи аргументу, який би міг переконати його дійти іншого висновку у цій справі.

⁵31. Відповідно мало місце порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції, а також порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції у зв'язку з тривалим невиконанням рішень суду, винесених на користь заявниці, та відсутністю ефективного засобу юридичного захисту щодо її скарг у цій справі.

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

32. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

А. Шкода

33. Заявниця вимагала як відшкодування матеріальної шкоди виплатити заборгованість за рішеннями, винесеними на її користь, плюс 10 610,82 гривень⁶ відшкодування інфляційних втрат, а також 2109,94 гривень⁷ як штрафні санкції, засновані на 3 % ставці. На підтримку своєї останньої вимоги заявниця подала детальні розрахунки, засновані, *inter alia*, на відповідних ставках інфляції, наданих Державним комітетом статистики України. Вона також вимагала 25 000 гривень як відшкодування моральної шкоди.

34. Уряд оскаржив ці вимоги як надмірні та необґрунтовані. Стосовно вимог щодо інфляційних втрат та штрафних санкцій Уряд зазначив, що ці вимоги повинні бути відхилені, оскільки у розпорядженні заявниці був ефективний засіб юридичного захисту, яким, на думку Уряду, вона не скористалась.

35. Що стосується вимоги щодо відшкодування інфляційних втрат, Суд вважає, що заявниця була звільнена від необхідності звернення до суду, як це було запропоновано Урядом (див. «*Глова і Брегін проти України*» (*Glova and Bregin v. Ukraine*), № 4292/04 та № 4347/04, п. 29, від 28 лютого 2006 року, та «*Воїтенко проти України*» (*Voityenko v. Ukraine*), № 18966/02, пп. 29–31, від 29 червня 2004 року). Суд вважає, що вимога заявниці підтверджується детальними розрахунками, заснованими на офіційних даних про

⁵ Приблизно 1564,23 євро.

⁶ Приблизно 311,05 євро.

⁷ Приблизно 3685,47 євро.

інфляцію. Беручи до уваги той факт, що Уряд не оскаржив метод розрахунку, зроблений заявницею (див., наприклад, «Максіміха проти України» (*Maksimikha v. Ukraine*), № 43483/02, п. 29, від 14 грудня 2006 року), Суд присуджує їй 1565 євро.

36. Що стосується вимоги про накладення штрафних санкцій, то в низці справ Суд відмовився застосовувати будь-які форми покарання або штрафні санкції (див., наприклад, «Акдівар та інші проти Туреччини» (*Akdivar and Others v. Turkey*) (стаття 50), від 1 квітня 1998 року, п. 38, *Reports of Judgments and Decisions 1998-II*; «Койбл та інші проти Сполученого Королівства» (*Cable and Others v. the United Kingdom*) [GC] № 24436/94 і т. ін., від 18 лютого 1999 року, п. 30; та «Орхан проти Туреччини» (*Orhan v. Turkey*), № 25656/94, п. 448, від 18 червня 2002 року). Суд не бачить жодних причин відходити від цієї практики у цій справі і тому відхиляє цю вимогу.

37. Крім того, Суд вважає, що заявниця зазнала моральної шкоди в результаті встановленого порушення. Вирішуючи на засадах справедливості, Суд присуджує їй 2600 євро.

В. Судові витрати

38. Заявниця не висунула жодної вимоги щодо судових витрат. Відповідно Суд нічого не присуджує.

С. Пеня

39. Суд вважає за доцільне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткових пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скаргу за пунктом 1 статті 6, статтю 13 Конвенції та статтю 1 Першого протоколу

до Конвенції прийнятною, а решту скарг у заяві — неприйнятними.

2. *Постановляє*, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

3. *Постановляє*, що мало місце порушення статті 13 Конвенції.

4. *Постановляє*, що мало місце порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

5. *Постановляє*, що:

(a) протягом трьох місяців з дня, коли рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити заявниці:

(i) заборгованість за рішеннями, винесеними на користь заявниці;

(ii) 1565 (одну тисячу п'ятсот шістьдесят п'ять) євро відшкодування матеріальної шкоди та 2600 (дві тисячі шістсот) євро відшкодування моральної шкоди, які мають бути конвертовані у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу, плюс будь-який податок, який може бути стягнуто;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на вищезазначені суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсоткові пункти.

6. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою і повідомлено у письмовій формі 28 травня 2009 року згідно з пунктами 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

К. ВЕСТЕРДІК
Секретар

П. ЛОРЕНЦЕН
Голова